

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1937

FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Fecr

Yayın No | Publication Number: 1131

Kitap Adı : Ahmet Hamdi Akseki'nin Cumhuriyet Dönemi

Hadis Kültürüne Katkıları

Alt Başlık : Yeni Hutbelerim Özelinde

Book Title : Ahmet Hamdi Akseki's Contributions to Hadith Culture in the
Republican Era

Subtitle : With Special Reference to Yeni Hutbelerim

ISBN : 978-625-8724-87-5

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786258724875

Yazar | Author: Haydar Güngör | orcid.org/0000-0002-9561-0535

Kurum | Institution: Sinop Üniversitesi

ROR ID: ror.org/004ah3r71

Editor | Editor: Osman Mutluel | orcid.org/0000-0001-6325-2780

Yayın Türü: Kitap | Publication Type: Book - Monograph

Yayın Dili: Türkçe | Language: Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 234 (xii+222)

Yayın Tarihi | Publication Date: Haziran | June 2026

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRH - İslam | Islam

BISAC: REL041000 - İslam / Kur'an ve Kutsal Metinler | Religion / Islam / Koran & Sacred
Writings

THEMA: QRPf2 - Hadis | Hadith

LC Classification: BP135 - Hadis | Hadith

DEWEY: 297.124 - Hadis | Hadith

WoS Category: Din | Religion

WoS Citation Topics Meso: 6.272 - Din | Religion

WoS Citation Topics Micro: 6.272.1633 - İslami Çalışmalar | Islamic Studies

Scopus Subject Areas: 1212 - Din Çalışmaları | Religious Studies

Atf Bilgisi | Cite as: Güngör, Haydar. *Ahmet Hamdi Akseki'nin Cumhuriyet Dönemi Hadis Kültürüne Katkıları: Yeni Hutbelerim Özelinde*. FCR Yayın Ltd.-Fecr, 2026.

© Tüm hakları saklıdır | All rights reserved: FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

Ahmet Hamdi Akseki'nin Cumhuriyet Dönemi Hadis Kültürüne Katkıları

Yeni Hutbelerim Özelinde

Haydar GÜNGÖR

Ankara 2026

Yazar Hakkında | About the Author

Haydar GÜNGÖR

1991 yılında lisans eğitimini Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde; yüksek lisansını (1997) ve doktorasını (2019) Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hadis Anabilim Dalı'nda tamamlamıştır. Güngör, 2021 yılından bu yana Sinop Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Temel İslam Bilimleri Bölümü'nde Doktor Öğretim Üyesi olarak görev yapmaktadır. Yazarın bu zamana kadar *Hız. Muhammed Döneminde Giyim ile Cibril/ Cebrâil (a.s.) Kutsal Kitaplarda ve Hadislerde* (ikinci baskısı *Hadislerde Cibril Tasavvuru* ismiyle yayımlanmıştır) adlı eserleri yayımlanmıştır. Ayrıca *Gençlik İncamı, Din ve Ahlak Dengesi, İslam Düşüncesinde Savaş Ahlakı ve Bir Yuva Beklerken* adlı kitaplarda bölüm yazarlığı bulunmaktadır. Bunların yanı sıra alanıyla ilgili yayımlanmış pek çok makalesi mevcuttur.

Haydar Güngör completed his undergraduate education at Ankara University Faculty of Theology in 1991. He received his master's degree (1997) and doctoral degree (2019) from the Department of Hadith at the Institute of Social Sciences, Ankara University. Since 2021, Güngör has been serving as an Assistant Professor (Dr. Öğr. Üyesi) in the Department of Basic Islamic Sciences at the Faculty of Theology, Sinop University.

To date, the author has published works titled *Clothing During the Period of Prophet Muhammad* and *Gabriel (Jibril) in Sacred Scriptures and Hadiths* (the second edition of which was published under the title *The Perception of Gabriel in Hadiths*). In addition, he has contributed chapters to the books *My Faith in Youth*, *The Balance of Religion and Morality*, *The Ethics of War in Islamic Thought*, and *While Waiting for a Home*. Alongside these works, he has also published numerous academic articles in his field of specialization.

Kitap Hakkında

Ahmet Hamdi Akseki'nin Cumhuriyet Dönemi Hadis Kültürüne Katkıları *Yeni Hutbelerim* Özelinde

Antalya'ya bağlı Akseki ilçesinin bir köyünde dünyaya gelen Ahmet Hamdi Akseki, eğitimini Osmanlı döneminin zorlu şartları altında tamamlamış, hizmetlerini ise Cumhuriyet döneminde gerçekleştirmiştir. Üçüncü Diyanet İşleri Başkanı olarak görev yaparken vefat eden Akseki, hayatını büyük ölçüde din hizmetlerine adanmış; toplumun her kesimine hitap eden eserler kaleme alarak dinî bilginin yaygınlaşmasına önemli katkılarda bulunmuştur.

Türk toplumunda dinî bilgi edinimi büyük ölçüde dinlemeye dayanmaktadır. İnsanlar bu bilgileri çoğunlukla vaazlar, sohbetler ve hutbeler aracılığıyla öğrenmektedir. Bu durumu dikkate alan Cumhuriyet'in ilk Diyanet İşleri Başkanı Rıfat Börekçi, Akseki'den camilerde okutulmak üzere bir hutbe kitabı hazırlamasını istemiştir. Bu resmî talep üzerine kaleme alınan *Yeni Hutbelerim* adlı eser, tamamlandıktan sonra Türkiye genelindeki camilere gönderilmiş ve din görevlileri tarafından uzun yıllar boyunca cuma hutbelerinde okutulmuştur.

Eserde toplam 151 hutbe yer almakta olup, bu hutbeler aracılığıyla toplumun hem ahlaki hem de dinî açıdan bilinçlendirilmesi hedeflenmiştir. Hutbelerde kullanılan hadislerle halkın hadis bilgisinin artırılması amaçlanmıştır. Nitekim eserde yer alan rivayetlerin önemli bir kısmı sahih hadislerden oluşmaktadır. Bununla birlikte, bazı hutbelerde çok zayıf hatta mevzu (uydurma) rivayetlere de rastlanmaktadır. Bu durum, söz konusu rivayetlerin hutbeler aracılığıyla toplum arasında yayılmasına zemin hazırlamıştır. Günümüzde hâlâ yaygın olarak kullanılan bazı uydurma hadislerin bu hutbelerde yer alması dikkat çekicidir. Bu çalışmada, Ahmet Hamdi Akseki'nin hayatı ve eserleri tanıtıldıktan sonra, *Yeni Hutbelerim* adlı eserinde kullanılan zayıf, çok zayıf ve mevzu hadisler ele alınarak incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ahmet Hamdi Akseki; Hadis; Sünnet; Cumhuriyet Dönemi; Hadis Kültürü

About the Book

Ahmet Hamdi Akseki's Contributions to Hadith Culture in the Republican Era With Special Reference to *Yeni Hutbelerim*

Ahmet Hamdi Akseki, who completed his education despite great hardships, lived through both the Ottoman and Republican eras. While he received his education during the Ottoman period, he rendered his primary services during the Republican era. Akseki, who passed away while serving as the third President of Religious Affairs, largely dedicated his life to religious services. By authoring works that appealed to all segments of society, he made significant contributions to the dissemination of religious knowledge. Religious knowledge acquisition in Turkish society largely relies on listening. People generally learn such information through sermons, religious talks, and khutbahs. Taking this situation into consideration, Rifat Börekçi, the first President of Religious Affairs in the Republican era, requested Ahmet Hamdi Akseki to prepare a khutbah book to be read in mosques. Written upon this official request, the work entitled *Yeni Hutbelerim* was distributed to mosques throughout Türkiye after its completion and was read by religious officials in Friday khutbah for many years. The work contains a total of 151 khutbah, aiming to inform society both morally and religiously through these khutbahs. It was intended to increase the public's knowledge of hadith through the narrations used in these khutbah. Indeed, while a significant portion of these hadiths consists of authentic (sahih) narrations, the work also contains very weak and even fabricated (mawdu) narrations. This situation has paved the way for the spread of certain fabricated narrations among the public through the khutbah. It is observed that some fabricated hadiths, which are still widely used today, are present in these khutbahs. In this study, after introducing the life and works of Ahmet Hamdi Akseki, the weak, very weak, and fabricated hadiths used in his work *Yeni Hutbelerim* are examined and analyzed.

Keywords: Ahmet Hamdi Akseki; Hadith; Sunnah; Republican Period; Hadith Culture

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	xi
GİRİŞ	1
AHMET HAMDİ AKSEKİ’NİN YAŞADIĞI DÖNEME KISA BİR BAKIŞ	1
1.1. Siyasi Durum	1
1.2. Eğitim	2
1.2.1. İslam’da Eğitim/Hadis	3
1.2.2. Osmanlı’da Eğitim	7
1.2.3. Cumhuriyetin İlk Yıllarında Din/Hadis	10
 İKİNCİ BÖLÜM	
AHMET HAMDİ AKSEKİ HAYATI ve ESERLERİ	15
2.1. Hayatı	16
2.1.1. Doğumu ve Çocukluğu	17
2.1.2. Eğitimi	17
2.1.3. Eğitimden Sonraki Hayatı	20
2.1.4. Evliliği	24
2.1.5. Millî Mücadele Yılları ve Görevleri	25
2.1.6. Diyanet Reisliği	29
2.1.7. Vefatı	31
2.2. Eserleri	33
2.2.1. Namaz ve Surelerin Türkçe Terceme ve Tefsiri	33
2.2.2. Peygamberimiz ve Müslümanlık	35
2.2.3. Askere Din Kitabı	37
2.2.4. Ahlak İlmi ve İslam Ahlakı	39
2.2.5. İslam Dini	42
2.2.6. İslam Fitrî, Tabîi ve Umumhi Bir Dindir	45
2.2.7. Ruh ve Bekâ-yı Ruh	47
2.2.8. İslam’da Birlik ve Fıkıh Mezhepleri	48
2.2.9. Hâtemu’l-Enbiya	50
2.2.10. Dini Dersler	53
2.2.11. Yavrularımıza Din Dersleri	54
2.2.12. Peygamberimizin Vecizeleri	56
2.2.13. Yeni Hutbelerim	59

2.2.14. A Study on Prophet Muhammed	61
2.2.15. Eserleriyle İlgili Görseller	63
2.3. Ahmet Hamdi Akseki'nin Hadis Anlayışı	67
2.3.1. Hadis ve Sünnet Kavramlarını Tanımı ve Kullanımı	68
2.3.2. Hadis ve Sünnetin Menşei (Kaynağı)	71
2.3.3. Hadislere Sened ve Metin Tenkidi Uygulaması	75
2.3.4. Hadisleri Şerh Etme Metodu	79
2.3.5. Hadis Tarihi Hakkındaki Değerlendirmeleri	80
2.4. Değerlendirme	85

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YENİ HUTBELERİM ADLI ESERDEKİ HADİSLERİN TAHRİC ve TENKİDİ

3.1. <i>Yeni Hutbelerim</i> Adlı Eserde Kullanılan Yöntem	87
3.2. <i>Yeni Hutbelerim</i> Adlı Eserdeki Hadislerin Sayısı ve Dağılımı	89
3.3. <i>Yeni Hutbelerim</i> Adlı Eserde Yer Alan “Sahih Hadisler”den Örnekler	90
3.4. <i>Yeni Hutbelerim</i> Adlı Eserde Yer Alan “Zayıf Hadisler”	94
3.4.1. “Bu Kur'an bir nurdur, hikmet dolu sözdür ve dosdoğru bir yoldur.”	96
3.4.2. “Hikmetin başı Allah korkusudur”	98
3.4.3. “Beş şey gelmeden önce beş şeyin kıymetini bilin”	103
3.4.4. “Kâmil ve olgun mu'min”	104
3.4.5. “Akıllı kimse, nefsini hesaba çeken ve ölümden sonrası için amel işleyendir.”	106
3.4.6. “Bir kişinin akli istikamet bulmadıkça dini de istikamet bulmaz.”	106
3.4.7. “Allah işini sağlam yapan kulu sever”	108
3.4.8. “En temiz (helal) kazanç ticaretten elde edilen kazançtır.”	110
3.4.9. “Ticaret sıkı yapışınız. Çünkü rızkın onda dokuzu ticarettedir.”	112
3.4.10. “Rızkı, toprağın derinliklerinde arayın”	115
3.4.11. “Kul amelde (işinde) kusur ederse, Allah onu sıkıntı ile imtihan eder.”	116
3.4.12. “Bu ayetleri okuyup da üzerinde tefekkür etmeyen kimseye yazıklar olsun”	118
3.4.13. “Yalan yere yemin, bölgeyi çorak toprağa çevirir”	120

3.5. Eserde Kullanılan Zayıf Hadislerle İlgili Değerlendirme	122
3.6. <i>Yeni Hutbelerim</i> Adlı Eserde Yer Alan “Çok Zayıf Hadisler”	123
3.6.1. “İbadet kişiyi hayasızlıktan uzaklaştıramıyorsa, onu Allah’tan da uzaklaştırır.”	125
3.6.2. “Allah, sanatkâr kulu sever.”	127
3.6.3. “Rabbim beni terbiye etti ve terbiyemi ne güzel yaptı.”	129
3.6.4. “Bir saat tefekkür etmek, gece boyunca ibadet etmekten daha hayırlıdır.”	133
3.6.5. “Kalplerinizi uyanık tutmaya alıştırmın; tefekkürü ve ibret almayı çoğaltınız.”	134
3.6.6. “Allah’ın nimetlerini tefekkür edin, O’nun zâtını tefekkür etmeyin.”	136
3.6.7. “Harcamada tutumlu olmak geçimin yarısıdır.”	139
3.6.8. “Cennet, annelerin ayakları altındadır.”	142
3.6.9. “Onlar, senin cennetin ve cehennemindir.”	145
3.6.10. “Evlerinizde bulunan pis ve kötü kokmuş örtüleri atın”	146
3.6.11. “Çocuklarınıza ikram edin (değer verin) ve terbiyelerini güzel yapın”	147
3.6.12. “Çocuğun baba üzerindeki hakkı, ona yazı yazmayı, yüzmeyi ve atıcılığı öğretmektir.”	149
3.6.13. “Dünya hayatınızı ıslah ediniz yarın ölecekmiş gibi de ahiretiniz için çalışınız.”	151
3.6.14. “Hastalık Allah’ın yeryüzündeki kırbacıdır; Allah kullarını onunla terbiye eder.”	152
3.7. Eserde Yer Alan Çok Zayıf Hadislerle İlgili Değerlendirme	154
3.8. <i>Yeni Hutbelerim</i> Adlı Eserde Yer Alan “Mevzû Hadisler”	155
3.8.1. “Allah gençliğini Allah’a itaat yolunda geçiren genci sever”	156
3.8.2. “Kim benim sünnetimi severse beni sevmiş olur.”	159
3.8.3. “İman, kalp ile bilmek (tasdik), dil ile ifade etmek ve uzuvlarla amel etmektir.”	161
3.8.4. “Allah’ın haramlarından sakın, O’nun farzlarını bilinçli bir şekilde yerine getir.”	163
3.8.5. “Cesur tacir kazanır, korkak tacir kazanmaktan mahrum olur.”	167
3.8.6. “Rızık kapısı arştan yerin derinliklerine kadar açıktır”	169

3.8.7. “Ümmetim için en çok korktuğum çok yemek yemeleri, çok uyumaları ve tembel olmalarıdır.”	171
3.8.8. “Sizden kim dünya için ahireti, ahiret için de dünya için terk ederse onda hayır yoktur.”	174
3.8.9. “Ben, insanlarla iyi geçinmek için gönderildim”	176
3.8.10. “Yalancı şahitlik yapan kişi, Allah ona cehennemi hak edinceye kadar (hesap gününde) yerinden kımıldayamaz.”	178
3.8.11. “İyilik zayı olmaz, kötülük unutulmaz.”	180
3.8.12. “Vatan sevgisi imandandır.”	181
3.8.13. “Çocuklarınıza ok atmayı öğretin. Zira bunda düşmanı tahrik etme vardır.”	183
3.8.14. “Regâib Gecesi”	185
3.8.15. “Müslümanlardan (haksızça) bir şey (toprak) alan kimse, kıyamet günü o toprağı sırtında taşıyarak mahşer yerine gelir.”	188
3.9. Mevzû Rivayetlerle İlgili Değerlendirme	190
SONUÇ	193
KAYNAKÇA	199
DİZİN	219

ÖN SÖZ

İslam'ın iki temel esası, Kur'ân-ı Kerîm ve Hz. Peygamber'in hadisleri/sünnetleridir. Asr-ı saâdetten itibaren bu işe gönül veren muhaddisler, Hz. Peygamber'in hadislerini/sünnetlerini kimi zaman eserleriyle, kimi zaman da vaaz ve hutbeleriyle topluma ulaştırma gayreti içinde olmuşlardır. Zira onlar, Hz. Peygamber'in bir hadisini başkasına ulaştırmaları hâlinde Allah'ın kendilerini nurlandıracağına inanmışlardır.

Aktarılan hadislerin sıhhat bakımından sağlam olması, sahih bir din anlayışının temel şartıdır. Toplumda zaman zaman duyduğumuz bazı mevzû hadislerin nasıl bu kadar yaygınlaştığı sorusu zihnimizde belirdiğinde, ilk akla gelen mecra sosyal medya olmaktadır. Ne var ki bu rivayetlerin sosyal medyaya düşmesi, çoğu zaman daha önce yazılı veya sözlü kaynaklar aracılığıyla dolaşıma girmiş olmalarından kaynaklanmaktadır.

Nitekim bir asır öncesine kadar toplumun dinî bilgileri, eserlerden ziyade camilerde irad edilen vaaz ve hutbeler yoluyla aktarılmaktaydı. Vaaz ve hutbelerde dile getirilen bilgiler, halk nezdinde genellikle doğru ve sahih kabul edilmekteydi. Çünkü günümüzde olduğu gibi, rivayetlerin kaynağını araştırma ve sıhhatini tahkik etme imkânı sınırlıydı.

Bir sempozyum çerçevesinde Ahmet Hamdi Akseki'nin *Yeni Hutbelerim* adlı eserini inceleme fırsatı bulduğumda, yıllardır zihnimi meşgul eden “Sosyal medyanın olmadığı bir dönemde bu mevzû hadisler nasıl bu kadar yayılmış olabilir?” sorusunun cevabının, en azından bir kısmının, bu eserle ilişkili olabileceğini düşündüm. Zira söz konusu eserde 151 hutbe yer almakta, bu hutbelerde ise üç yüzden fazla hadis metni bulunmaktadır.

Eser, 1936 yılında basılmış; içerisindeki hutbeler onlarca yıl camilerde din görevlileri tarafından cuma hutbesi olarak okunmuştur. Bu durum, hutbelerin geniş kitlelere ulaşmasında etkili olmuş ve hadislerin sıhhati hakkında da bir tür referans olarak

kabul edilmesine zemin hazırlamıştır. Böylelikle bu eserde yer alan hadisler aracılığıyla bir dönemin hadis anlayışı ve kültürü şekillenmiştir.

Yeni Hutbelerim adlı eserin sahibi Ahmet Hamdi Akseki'nin hayatı ve mücadelesi de dikkat çekicidir. Antalya'ya bağlı Akseki ilçesinin küçük bir köyünde doğmuş olmasına rağmen, kendi gayretiyle yetişmiş ve topluma sunduğu katkılarla örnek bir şahsiyet hâline gelmiştir. Diyanet İşleri Başkanı olarak görev yapmış ve bu görevdeyken vefat etmiştir.

Günümüze ulaşan pek çok eseri bulunmakta; bunlardan bazıları hâlen Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yayımlanmaktadır. Ayrıca kendisi hakkında çeşitli sempozyumlar düzenlenmiş, araştırmalar yapılmış ve tezler kaleme alınmıştır. Bununla birlikte, bana göre en önemli eserlerinden biri olan *Yeni Hutbelerim* adlı eser hakkında müstakil bir çalışma bulunmamaktadır. Özellikle eserde yer alan hadislerin sıhhat durumlarına dair kapsamlı bir incelemenin yapılmamış olması dikkat çekicidir. Zira bu eser yalnızca okunmakla kalmamış, aynı zamanda uzun yıllar boyunca camilerde topluma dinletilmiştir. Hatta eseri edinmeye dahi gerek yoktur. Çünkü cuma günü namaza gitmek, içeriğine muhatap olmak için yeterlidir.

Bu çalışmayı baştan sona okuyarak gerekli düzenlemeler konusunda görüş ve önerilerini benimle paylaşan Prof. Dr. Ahmet Yıldırım'a; editörlük görevini kabul eden ve değerli katkılarda bulunan Prof. Dr. Osman Mutluel'e; eserin hazırlanması sürecinde destek olan tüm hocalarıma ve her zaman yanımda olan eşime teşekkür ederim.

Bu çalışmayı, yakın zamanda kaybettiğim muhterem babam Ömer Güngör'ün aziz hatırasına armağan ediyorum.

Haydar GÜNGÖR
Sinop 2026